

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կես տարվան 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպեկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցեն. Тифлисъ, Редакция „Мшакъ“.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.
Տ է լ է Ֆ օ Ն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերէից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է առն լեզուով.

Յայտարարութիւնները համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպեկ.
Տ է լ է Ֆ օ Ն № 253.

ՀԻՄՆԱԳԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՀԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՆԵՐԿԱՅ 1898 ԹԻՒ

ՄՇԱԿ

ԴՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԿՐԻ

«Մշակի» տարեկան գինը թէ՛ Ռուսաստանում և թէ՛ արտասահմանում 10 ռուբլի է, տասն և մէկ և տասն ամսականը՝ 9 ռ., ինն և ութ ամսականը՝ 8 ռ., եօթ ամսականը՝ 7 ռ., վեց ամսականը՝ 6 ռ., հինգ ամսականը՝ 5 ռ., չորս ամսականը՝ 4 ռ., երեք ամսականը՝ 3 ռ., երկու ամսականը՝ 2 ռ., մի ամսականը՝ 1 ռուբլի:

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը (Բազարնայա և Բարոնական փողոցն, անկիւն):
Ուրիշ քաղաքներից պէտք է գրել այս հասցեով. ТИФЛИСЪ, редакция „Мшакъ“, իսկ արտասահմանից՝ ТИФЛИС, Rédaction du journal arménien „Mschak“.

Յայտարարութիւնները ընդունվում են թէ՛ չայերէն, թէ՛ ռուսերէն և թէ՛ օտար լեզուներով:

ԲՈՎԱՆՎԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թշուառութեան դէմ.—ՆԵՐԳԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ.
Կրթական միջոցներ ամբողջ համար. Նամակ
Ներսիսի. Նամակ Հին-Նախիջևանից. Նամակ
Կանաչակի գաւառից. Նամակ Խաղաղութեան.
Ներքին լուրեր.—ԱՐՍՏ.ԲԻՆ ՏԻՍՈՒԹԻՒՆ. Ֆը-
րանսիայի ապագան. Տիւրք յօրեւան. Դարացա-
կան զորք Դիարբեքից. Արաբիայի լուրեր.—
ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱ-
ՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՄԱՆ. Գիւղի դա-
տաստանը:

ԹՇՈՒՆՈՒԹԵԱՆ ԴԵՄ

Անգլիական պարլամենտը, մի յանձնա-
ժողով էր նշանակել վաշխառութեան դը-
րութիւնը բնիկներ համար: Յանձնաժո-
ղովը՝ որ անսահման լիազօրութիւն ունէր,
մանրամասն կերպով հետազօտեց վաշխա-
ռութեան մուկը, հարկեր ու մի ծածկոց-
ների տակ թաղարած գործը և լոյս հա-
նեց մի շարք բառերի իրողութիւնները:
Բանից դուրս է գալիս, որ ժողովրդի ա-
րիւնք ծծող այդ տղուկները քաղաքա-
կրթված երկրներում ոչ միայն չեն ոչնչա-
նում ինչպէս խաւարը՝ լոյսի առաջ, այլ,
ընդհակառակն, զարհուրելի կատարելա-
գործութեան են հասցնում իրանց ան-
գիտութիւնը: Այսպէս, պարլամենտական
յանձնաժողովը գտաւ դէպքեր, երբ վաշ-

խառն առնում էր իր պարտականից ե-
րեք հազարից վեց հարիւր տոկոս տարեկան:
Ասել հարկաւոր չէ, որ այդ անխղճու-
թեան դո՛հ են գնում հազարաւոր մար-
դիկ, որոնք կողոպտում են օրը ցերեկով,
օրինական հիմքի վրա, և գործում են
թշուառութեան անդունդի մէջ: Թէ ի՞նչ
խիտ ցանցով է վաշխառութիւնը պատել
երկրի, թէ ո՞րքան առատ են հասարա-
կական սարքերի քաջագործութիւնները,
այդ կարելի է իմանալ նրանից, որ մաս-
նաժողովի պատրաստած տեղեկագիրը կազ-
մում է մի ահագին հատոր, բաղկացած
2000 էրեսից:

Այդպիսի առատ նիւթի վրա հիմնու-
լով, անգլիական պարլամենտը պիտի կռիւ
յայտարարէ ժողովրդական այն աղէտի
դէմ, որ կոչվում է վաշխառութիւն: Անգ-
լիայում մինչև այժմ գոյութիւն չունի օ-
րէնք վաշխառութեան դէմ: Եւ այժմ, երբ
նոր պիտի կազմակերպվի կռիւ գործը,
հետաքրքրական է իմանալ, թէ ի՞նչ միջոց-
ներ է առաջարկում պարլամենտական
յանձնաժողովը: Կուտուրական ազգերը
աւելի լաւ, արմատական միջոցներ գտնել
գիտեն հասարակական թշուառութիւննե-
րի դէմ: Ի՞նչ է մտադիր անելու Անգլիան:
Ինչպէս յայտնի է, մի քանի երկրներում,
ինչպէս նաև մեզ մօտ, Կովկասում, օրէնս-

դրութիւնը մինչև այժմ կարողացել է մի
միջոց գործադրել վաշխառութեան դէմ՝
նշանակելով տոկոսի ամբարարձր չափը.
օրէնսդրութիւնը պատիժներ է նշանակում
նրանց համար, որոնք դուրս են գալիս այդ
չափից: Այդ միջոցը յանձնաժողովը բաւա-
րար չէ համարում: Վաշխառութիւնը միշտ
կարողանում է օրէնքը ոտնակոխ անել ու-
րիշ օրինական միջոցներով. այսպէս, նա
տոկոսները բարձրում է գրամազլի վրա և
ամբողջ գումարը մոցնում է մուրհակի
մէջ, զանազան օրէնքով թողնալով, և
պարտաւորութիւններ է դնում իր պար-
տական վրա, որ անձարութեան պատ-
ճառով համաձայնվում է ստորագրել ամեն
տեսակ թուղթ: Այդ պատճառով յանձ-
նաժողովը յանձնարարում է պարլամենտին
աւելի կարուկ միջոց. այն է՝ տալ դատա-
ւորներին անսահման իրաւունք և իշխանու-
թիւն այն քաղաքական գործերում,
որոնք ծագում են վաշխառութեամբ պարա-
պողների և նրանց կիներանքի մէջ: Դատաւո-
րը չէ պիտի ուշադրութիւն դարձնէ իր
հայեցողութեան ներկայացրած թղթերի,
մուրհակների վրա, այլ պիտի ըննէ, թէ ի՞նչ
հանգամանքների մէջ և ի՞նչ միջոցներով
են կազմված այդ թղթերն ու մուրհակ-
ները և դրա համաձայն միջոցներ կայացնէ,
բոլորովին չէ ձնշլիւղով այն հանգամանքից,
որ կան վաշխագրեր, մուրհակներ: Բացի
դրանից, նկատի առնելով և այն, որ պար-
տական շատ անգամ համաձայնվում է
կատարել վաշխառութիւն ամենասարսփելի
պահանջները, որպէս զի հարկադրված չը
լինի դատարան գնալ և բաց անել կեղտոտ
գործը, յանձնաժողովն առաջարկում է, որ
վաշխառութեան գործերում թող տրվի
գունդակ դատավարութիւն: Այս միջոցն
էլ շատ նպատակաւոր մար է. իրանք վաշ-
խառութեան խոտոտված են յանձնաժողո-
ւի առաջ, որ եթէ իրանց ձեռքից խլեն
Տիւրքաբանով պահանջներ անելու, իրանց
պարտականներին խայտառակելու միջոցը,
այն ժամանակ իրանց «փէշկալ» բոլորովին
կը փչանայ:

Բացի դրանից, յանձնաժողովն առաջար-
կում է և մի շարք ուրիշ միջոցներ, որոնց

մէջ կան ընկերակցական հիմունքների վրա
գրած կրեդիտային հաստատութիւններ,
գիւղական բանկ և այլն: Անգլիական մա-
մուլը միաբերան ուղղունում է այդ բոլոր
միջոցները. և կասկած չը կայ, որ հասա-
րակական կարծիքը, հարցի մանրամասն ու-
սումնասիրութիւնը կառաջնորդեն պարա-
մենտը դէպի այնպիսի կտրուկ և գեղեցիկ
միջոցներ, որոնք ցոյց են տրված յանձնա-
ժողովի տեղեկագրի մէջ: Շատ և շատ
ցանկալի է, որ մեզ մօտ էլ գործադրվեն
այդ խելացի միջոցները: Վաշխառութիւնն
այնպիսի հասարակական աղէտ է, որ նրա
դէմ կռվել պէտք է եռանդով, մի շարք
արմատական միջոցներով: Մեղանում գո-
յութիւն ունեցող օրէնքն անբաւարար է,
շատ թոյլ և չէ կարող ոչնչացնել վաշ-
պիւններին:

ՆԵՐԳԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԱՄԲՈՒՆԻ ՀԱՄԱՐ

Նոյն իսկ պաշտօնական վիճակագրական տե-
ղեկութիւններից երևում է, որ մեր նաւթային
քաղաքում, ուր մարդիկ միլիոններից են խօ-
սում, աշխատաւոր դասակարգի վիճակը վերին
աստիճանի անախաճիւրդ և ցաւալի է: Հազա-
րաւոր բանւորներ ապրում են գործարաններում
ամենամանկատ անողջապահական և բարոյա-
կան միջոցաւորում, ապրում են առանց որ և է
հասկացողութեան ճշմարտութեան, լոյսի, Աս-
տուծու մասին: Ոչ որ նրանց մասին չէ մտա-
ծում. նրանք չունեն ոչ դպրոց, ոչ թատրոն, ոչ
կլուբ, ոչ ընթերցարան, ոչ նոյն իսկ եկեղեցի:
Այդ հազարաւոր բանւորների մոտաւոր և բարո-
յական չանքը ոչ ոքի չեն հետաքրքրում և ոչ
որ էլ ժամանակ չունի հետաքրքրվելու: Այնուհը,
որ երեքտարեկան լոյսը փայլում է, ուր անխի-
կական գիտութեան ամենամոտ փայլանքներ ի-
րականանում են, ուր նիւթական բարոյակիւն
է տիրում, այնուհը մարդկանց ամբողջ լեզու-
ներ ապրում են իբրև գրաստներ՝ հազարաւոր
խտեղիկներ և կուտուրական մարդկանց աչքի
առաջ: Այդպէս է Բաղուում, այդպէս և ուրիշ
արդիւնաբերական քաղաքներում:

Այդ անախաճիւրդ վիճակին վերջ դնելու համար

ԲԱՆԱՍԻՄԱՆ ԿԱՆ

Գ Ի Ւ Ղ Ի Գ Ա Տ Ս Ս Տ Ա Ն Ը

(Նամակներ գիւղից)

I

Նոր ենք եկել «ժողովրդից»: Այս տողերը գը-
րում ենք գիւղական իրականութիւնից ստացած
ամենաթաւաճած ու ամենատախտի տպաւորութիւն-
ների տակ: Ի՞նչ սոսկալի անարդարութիւն է
թաղաւորում կորած ու մոռացված գիւղում.
հրպիսի չը տեսնված ու չը լսված իրողութիւն-
ներ են տեղի ունենում այդ խաւարի աշխար-
հում: Անարդարութիւն, բայց ինչպէս բացար-
ձակ ու աներես կերպով, դժուար է խօսքով
նկարագրել: Մարդ չէ իմանում ի՞նչ անէ, ի՞նչ
ասէ, ի՞նչի վրա յուսայ. ո՞վ պէտք է լոյս ու
արդարութիւն ծագեցնէ այդ խաւար մարդ-
կանց մէջ:

Երկու օր է՝ մէկի ամենաշինքն զանգատի
վրա, մի կատարեալ իրարանցում է ընկել. գոր-
ծը կուտակեցական ձև է ստացել: Կուտակեցու-
թիւն. բայց դուք գիտե՞ք, թէ ի՞նչ բան է գիւղի
կուտակեցութիւնը: Դա, իսկապէս, մի ժամանա-
կաւոր, պատահական համախմբում է մի կարգ
աներես ու փչացած մարդկանց, որոնք ամօթն
ու խիղճը մի կողմը դրած, ամեն կերպ աշխա-
տում են իրանց ուղղուն անել.—խաբէլ, համո-
ղել միամիտներին՝ իրանց չուղածին ու չը սի-
րածին վնասելու համար: Կըրէ մէջ, գուցէ,
գիւղացուն ոչ որ չի դերազանցի. դա իսկ և
իսկ նրա մասնագիտութիւնն է: Դժբախտութիւնն

էլ հէնք իրանումն է, որ գիւղացու կիրքը միայն
կատ ընտելի համար է լինում. շահի, վրէժի,
կաշառքի ու ամեն տեսակ նիւթական ակնկա-
լութիւնների համար՝ կիրքը ինքն իրան կը գայ.
ափսոս որ նա չէ երևում բարձր ձգտումների
և լաւ գործերի մէջ: Եւ ինչեք ասէք, որ անել չի
տալիս, ի՞նչ անիրաւութիւն ու լրբութիւն, ի՞նչ
ստեղծ ասէք, որ չէ հնարում այդ կիրքը: Մի-
կատարեալ տարտաբոս է դառնում նրա ներ-
քինը. հրեղ է մնում խիղճը, մեղքը. դրանց
վրա ո՞վ է մտածում: Խիղճն արդէն չօ չը կայ
ու չը կայ. «մեղքն» էլ են մոռանում: Ամենա-
բարեպաշտներն էլ նրանցից ամեն հաշիւ կորց-
նում են, երբ կռիւ ու կրքի մէջ են ընկնում:

Գուցէ թէ այդ կիրքը այնքան էլ վնասակար
երևոյթ չը լինէր գիւղի հասարակական կեանքի
համար, եթէ միայն կրքից հետո մնային հասա-
րակական կեանքի վարկներն ու ուղղութիւն
տալովները.— տանուտէրն ու դատաւորները:
Ինչքան բան է կախված նրանցից. ինչպիսի
խիտ պատասխանատուութիւն կայ նրանց վրա:
Կարելի է ասել, թէ գիւղի ամբողջ բախտը այդ
մի քանի հատ մարդկանց ձեռքին է, մասնաւոր
տանուտէրի: Ինչեք, ասէք, չէր կարող անել
գիւղի համար մի լաւ տանուտէր: Գուցէ թէ
չափ ասելի, քան թէ ուրիշ որ և է մէկը գիւղի
հասարակութեան անդամներից:

Երեւակայեցէք, թէ ի՞նչ կը լինի գիւղի դրու-
թիւնը, երբ տանուտէրը կամ դատաւորները
վատ, անպիտան մարդիկ են դուրս գալիս: Այնու-
հետեւ մի ամբողջ տարի (այս կողմերում մի
տարվայ համար են ընտրվում գիւղի պաշտօ-
նեաները) ոտի տակ է գնում արդարութիւնը.
չաբախներով օրինաւոր դատ չի լինում. մի օր

մէկը չի գալիս, միւս անգամին՝ մէկըլը. իրանց
եկած ժամանակն էլ մեղադրված չի գալիս:
Շատ-շատ՝ «անիրաւ դատաւոր» պէս, եթէ շատ
անուշիկ բեղաբուս, յոգնում են ու միւրք են
դնում գործին նայել, դրանից էլ օգուտ չի լի-
նում. չէ որ քանի որ կիրքը մէջ տեղն է, անա-
չառութիւնը կորչում է: Այդ կողմնապահ, կըր-
քոտ մարդկանց դատաստանը անուղղին մեղա-
ւոր է չլինում, պարտք չունեցողին պարտաւոր,
իսկ երբեմն յայտնի չարագործներին ու սրիկա-
ներին, կայնով ու հրացաններով սպառնացողին
ու դէմ գնացողին, բացէ բաց ձեռովին ու ան-
պատվողին, աղջիկ ու հարս փախցնողին մեղա-
ւոր չէ համարում, հանաքի տեղ է դնում: Մի
գիւղի 40 զինված մարդ թափվում են մէկի
տան վրա. ուղում են դուռով աղջիկը տանից
բաշել, տանել իրանց ուղածին տալ. սուր ու
ղնեք են խաղացնում, հրացաններ են տրաքե-
ցնում, բայց ոչ անաբեկված աղջկան, ոչ էլ նրա
տարակուտված ծնողներին համար կարծիքներից
ոչ մէկի մաղին չեն դիպչում: Զաւիրներն ի՞նչ
մեղաւոր են, որ նրանց զրկողներն մէջ ուրիշ
ջօղերի մասը խառն է եղել... Դա ա-
նենք, թէ էլի աղջիկ է, դեռ ոչ ոքի չէ խօս-
ված, չէ տրված, ապա ի՞նչ կասէք, որ խօս-
ված, վերջացած, արդէն ձեռք վրա դրե-
ված հարսի վրա էլ յանդգնում են յար-
ձակվել, սպառնալով ու ծնծելով նրա բոլոր
հարսնեւոր ուղեկիցներին: Եւ ձեռնողներն ո՞վքեր
են. համարեն թէ բոլորովին կողմնակի մարդիկ.
որոնք գուցէ բացի շահից ու կաշառքից և կամ
թէ կաշառք ստացող ջօղերի ձեռքին գործիք
լինելուց, ոչ մի կապ չունեն հարսի և հարսնե-
ւորների հետ: Բացէք բայց յարձակվում են, իբրա

վրա հարուածներ են տեղում մարդկանց գլխին,
հարսին քաշելում են, ուղում են ձիւրց փախ-
ցնել, «կարգաւոր» պատում են, հրապանները մէջ
տեղ են բերում, սպառնում են, բայց դեռ էլի
բանի տեղ չեն դնում, էլի համար, էլի ոչինչ է
համարվում: Ինչպէս. միմիայն նրա համար, որ
տանուտէր-դատաւոր կողմնակիցներ ունեն:
Գիւղի կողմնակցութիւնն է, որ ամենքից ա-
ւելի քանում է խեղճի տունը: Ի՞նչ կարող է
անել խեղճը. ուր երկայ. ումը կարող է իր
ցաւը հասկացնել, մասնաւոր որ՝ շատ անգամ՝
փողի խեղճութեան հետ՝ մտքի, խելի խեղճու-
թիւն էլ է հետը լինում: Կարծեք այս անար-
դար աշխարհում խելքն էլ փողաւորն է դը-
նում: Փանի որ փող չունես, խելք էլ չունես,
խաթը էլ չունես, անուս ու պատիւ էլ չունես:
Խաթը որ ունենաւ, չօ նրանից երեսը չէին
չուռ տայ գիւղի դատաւորները, ու նրան ի-
րանց դռները չէին մտնել տալ: Նրանք միմի
չը գիտեն, որ ուր էլ երկայ, բանը իրանց մօտ
կը գցեն. քաղաքի դատաւորն էլ շատ անգամ
յարգում, ընդունում է գիւղական դատարանի
վճիռները, իսկ վաշխական բարձր տեղերը էլի
այդ վճիռներին են նայում: Ի՞նչ է մնում նրան
անել. լեզուն քաշել, գլուխը ծռել. ուրիշ ի՞նչ
կարող է անել. ամեն մարդ չօ խելքը, հա-
րուստ ու զօրութաւ չի լինի: Նրանց բանն ուրիշ
է. նրանք մի բան կանեն. լեզու ունեն, իրանց
կը պաշտպանեն, պատիւ, խաթը ունեն, կողմ-
նակից կը գտնեն. դատի ժամանակ՝ հասարա-
կաց կարծիք կը չանեն, դատաւորների վրա
ծնում կանեն. վերջապէս տարվին, վնասվին
էլ, մեծ կորուստ չեն ունենայ: Իսկ ի՞նչ անէ
խեղճը. ո՞վ պիտի մտածէ նրա մասին...

Փոստի Բիւրոյից հետեւեալ յիշատակագիրը, ուղղ-
ված անգլիական կառավարութեան. «Բրիտանա-
կան կառավարութեան Պէկինց ստացած զե-
կուցագիրը ան մասին, թէ Գերմանիան իր
զեկուցագիր միջոցով բողոքել է թիւնցիւնից Զի-
կիւնց, ճանապարհի միջոցով, երկաթուղի անց-
կացնելու ծրագրի դէմ, համապատասխան չէ փա-
ստերին: Անհիմն է և այն լուրը, թէ իւր գերմա-
նական զեկուցագիր Պէկինցում սպառնացել է և
յայտնել, որ լուրջ հետախնդիր առաջ կը դնէ,
եթէ նրա պահանջները վրա ուշադրութիւն չը
դարձնեն: Գերմանական կառավարութեան կող-
մից արված պահանջը եղել է այն մասին, որ
եթէ չիմաց կառավարութիւնը կամենում է դի-
մել տալ օգնութեան երկաթուղիներ շինելու
համար ճանապարհի նախագում, նա պարտաւոր
է առաջարկել նրա շինութիւնը գերմանական
առևտրականներին: Գերմանական կառավարու-
թիւնը, հաւատարիմ իր սկզբունքներին, երբեք
չէ ձգտել բացառիկ առանձնաշնորհութիւն ձեռք
բերել ճանապարհում:»

—Միւսինց հետագում են, որ Հռոմի Պապի
ոյժերը հետզհետէ թուլանում են: Բժիշկները
խորհուրդ են տալիս նրան հանգստանալ:

—Հռոմի պապի հրատարակած վերջին կոմ-
յակը, որի մէջ յայտնված է այն կարծիքը, թէ
ազգիքը փրկութիւն կարող են գտնել միայն
հռոմէական եկեղեցու մէջ, սաստիկ զրգուր է
իտալական մամուլը: «Capitale» լրագիրը հրատա-
րում է կառավարութիւնը խիստ միջոցներ
ձեռք առնել Վատիկանի դէմ: «Opinione» դրո-
ւում է, որ կոմյակն ապացոյց է, թէ հռոմէա-
կան եկեղեցին և եզրկանները մի և նոյնն են:
«Italia» հարցում է ինչու պապը ոչ մի ապա-
ցոյց չէ բերում իր այն խօսքերի համար, թէ
ազգիքը փրկութիւն են գտնել միայն հռոմէական
եկեղեցու մէջ և ինչու չէ ցոյց տալիս մի պե-
տութիւն, որտեղ այդ խօսքերը իրականացած
լինեն: Սպանիան, որ միշտ պետական անհրա-
ժեշտութիւն է համարել պապին հաւատարիմ
մնալը, այժմ կործանվում է:

ԽԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Խաղաղ խմբագիրը: Այժմ հասկանում
ենք, թէ ինչու «Մուրճ» խմբագիր Աւետիք Ա-
րարիկեանն այնքան օրհնաբարկ է Եմիլ Զո-
լայի հակառակորդները վրա: Բանից դուրս է
դալիս, որ նա էլ կարող է մի ամբողջ յօդուա-
ծից դուրս գլխի մի նախադասութիւն և նրա
վրա անմիտ դատողութիւններ հիմնել: Յրան-
սական գեներալներին դեռ ներքին է այդպիսի
քաջագործութիւնը. նրանց համար բայց որից և
բուհեցից որից բարձր, դատարարական բան
չը կայ: Իսկ մեր խեղճ խմբագիրը, անշուշտ
գրեւթ թէ ինչ անուն ունի նրա վարմունքը
գրականութեան մէջ, բայց և այնպէս, անհա-
րաւորութիւնից դիմել է այդ գրուելի միջոցին, որ-
պէս իր գրեթէ մի բան ստան լինի իր մի քանի
անբարեւոյ ընթերցողներին: Ահա փաստը: «Մշա-
կի» № 118-ի մէջ մենք գրել ենք.

«Նշատակելից ամբողջօրեայական պատե-
րագրի և ամենքի համար հարց էր. մի՞թէ ան-
խեղճութեան չէ եւրոպական կողմից պատերազմի
դաշտ ներսից կամաւոր գործը ընդ, չու-
նենալով մշտական, մարդկային գործի մի ստուար
բազմութիւն, որ գտնէ հաւասար լինել թշնամու
բազմութեան: Սակայն Ամերիկան այժմ էլ ինչպէս
է 1863—1866 թվականների պատերազմի ժամանակ,
պարզ ցոյց տուցի, որ վստահելի, քաջ և անհնազե-
ղեմուրդը իր թշնամի, հասկացող և ազատ բողոքա-
ցին է:»

Պարզ է թէ ինչ ենք ուղում ասել, մանա-
ւանդ պարզ է, որ այս խօսքերի մէջ անձնու-
թիւն չէ: «Մուրճ» խմբագիրը այդ կտորից
բերել է միայն այս.

«Ամենքի համար հարց էր. մի՞թէ անխեղ-
ճութեան չէ եւրոպական կողմից պատերազմի դաշտը
ներսից:»

Ն. ապա սկսում է իր ձեռքով կատարած
այդ խաղաղ անդամահատութեան առիթով ա-
րասիւն անհաւանական կրօնաւորութիւններ անել,
կրօնութիւններ, որոնք կատարելապէս սպառ-
ված անհաւանութիւն են յատուկ... Ն. որ աւելի
ցաւալին է, այն է, որ խաղաղութեան այդ
փաստը առաջինը չէ, և ի հարկէ, վերջինն էլ չի
լինելու:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԻՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՄԵՐԻԿԱ-ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱՍՏՐ

Պատերազմի, 6 օգոստոսի: Օգոստոսի 4-ին
գեներալ-լեյտենանտ Միլիտարի Վրիգորիւն Զեր-
նիակ յանկարծակի վարձանվեց իր տնական
կարուծքում:

Նիւ-Են-Եմ-ՊՈՐԹ, 6 օգոստոսի: Օգոստո-
սի 4-ին, գիշերը, բուրձովին պարկից Բուկալի-
նիկովի աշխատասիրութեան տունը: Անգոր ձե-
րունները, չլիւլիւով գործարարութեան քաղէին,
այդպէս կրակի մէջ: Մինչև այսօր երկու
հանված է 11 դիակ:

ՄԱՐԻԻ, 6 օգոստոսի: Միւստրների ժող-
վը չը բնակը կորստները գումարելու հարցը,
որովհետեւ միւստրները համակարծիք չեն Սա-
ղաստայի հետ և վճարելու առաջ բերել ճգնաժամ:

ՊԱՐԻՑ, 6 օգոստոսի: Մարտիկից հետագում
են, որ կառավարութիւնը կը հրամանագրի Բը-
րանկոյին և Անտիլեան կողմից միւս գեներալ-
ներին՝ մեալ իրանց պաշտօններին մէջ մինչև
կողմն դատարկելը: Մանիլայի անձնատու-
ր լի-
նելու մասին, կառավարութիւնը, ինչպէս երե-
ւում է, արդէն տեղեկութիւն ունէր: Երէկ թոյ-
լատուրից Աուդուտային թողնել իր պաշտօնը,
և նա իսկույն կը վերադառնայ Սպանիա: Մա-
նիլան անձնատուր եղաւ, որովհետեւ ուսուցի-
միւրները չը կային: Ամերիկացիները մեծ մի-
ջոցներ են ձեռք առել, որպէս զի ապստամբ-
ները հարաւորութիւն չունենան խառնվել անձ-
նատուր լինելու գործին և մօտենալ Մանիլա-
յին: Մամուլը երկուց է կրում, որ չը լինի թէ
անձնատուր լինելը Ֆրանսի Սպանիային այն բա-
նակցութիւնների ժամանակ, որոնցով պէտք է
որոշվի Փիլիպինեան կողմից վրձարը:

ՄԱՐԻԻ, 6 օգոստոսի: Կառավարութիւնը
թոյլատրեց Կուբայում, Պորտ-Րիկոյում և Ֆի-
լիպինեան կողմից գտնվող գեներալներին՝
հրամարական տալ: Հաւատացում են, որ պար-
լամենտի բացումը տեղի կունենայ սեպտեմբե-
րի 3-ին:

Խմբագիր՝ ԱԼԷԳՍԱՆԴՐ ԳԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչ՝ ԱՆԻԷԼԱՍ ԱՐԹՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԹՐՈՒՆԻ

ԹԻՐԻԲԱՅ ՀԱՅԵՐԻ
ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԳԻՆՆ Է 20 ԿՈՊԵԿ

Գինը ցանկացողները պէտք է դիմեն «Մշակի»
Խմբագրատուն:

(2.) 1—10

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՌՈՐ ՀԻՄԱՆԱՆՈՅ

Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԿԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բայց
կիրակի օրերը:

Ա. Ա. ՌՈՏԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԿԵԱՆ—11—12 ժ. վրարու-
մութեան, վերնորակ (սիֆիլիս) և միլուսիւ. 5.

Կ. Մ. ՉԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին
և ներարային 5.

Զ. Բ. ԲԱՐԱՆԱՍԵԱՆԻ—11½—12 ժ. կա-
նաչի հիւանդ.

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ—1—1½ ժ. ներքին և
երկայայց 5.

Ա. Գ. ԳՈՐԻԿՈ—12—1 ժ. ներքին, և մի-
ասեռական 5. ականջի, կոկորդի և ջրի 5.

ԵՐԵՎԱՆԻ ԵՐԸ

Վ. Մ. ՄԱՍԿԻՆԱՆԻ—6—7 ժ. ներքին և երե-
կայայց 5. ներարային և մարմնի 5.

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԿԵԱՆ—6½—7 ժ.

Տ. Բ. ԲՈՐԻՆԵԿՈ Տիւնիսիայում քրիստոնեական
և իտալացուցական հետադարձութիւններ է ա-
նում մէկի, խիստ, արեւմտ, կաթիլ և այլն:

Վճար 50 կ. չքաւորները ձրի: Համալսարնի
(կոմիտիում) և օպերացիայի համար առանձին:
Հիւանդանոցի վերաբերում է

4—150 Բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԿԵԱՆ

ԼՈՅՈՍ ԵՆԱՆ

ԼԵՌՆ ԽԱՆ-ԱԳԱՆԻ

Գիւղատնտեսական

գործիքներ և մեքենաներ

Բացառական բառարանով և 250 նկարով:
Հրատարակութիւն Թիֆլիսի հայոց Հրա-
տարակալան ընկերութեան:

ԳԻՆԸ 50 ԿՈՊԵԿ.

Դիմել՝ ԿԻՓԼԻՏԻ, Общество изданий

армянск. книгъ. 35—40

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԻԲԱՆՈՎԱԿԱՆ ԵՐԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

—

Մ ա ռ գ ա տ ա ռ № 1 գնացքը դուրս է դալիս ԲԱ-
ԳՈՐԻՑ գէպի ԹԻՖԼԻՍ ցերեկայ 4 ժամին և 5 րոպէին:
Թ Ե Ֆ Լ Ե 5 հասնում առաւօտեան 8 ժամ 26 րոպէին:
Դուրս է գնում ԹԻՖԼԻՍԻՑ գէպի ԲԱԹՈՒՄ առաւ-
տեան 9 ժամ և 10 րոպէին: Բ ա թ ու մ է հասնում
Երեւոյեան 8 ժամ և 47 րոպէին:

Մ ա ռ գ ա տ ա ռ № 3 գնացքը դուրս է դալիս ԲԱ-
ԳՈՐԻՑ գէպի ԹԻՖԼԻՍ ցերեկայ 12 ժամ 20 րոպէին:
Թ Ե Ֆ Լ Ե 5 հասնում Երեւոյեան 8 ժամ և 33 րո-
պէին: Դուրս է գնում ԹԻՖԼԻՍԻՑ գէպի ԲԱԹՈՒՄ և
Երեւոյեան 7 ժամ 48 րոպէին: Բ ա թ ու մ է հասնում
առաւօտեան 8 ժամ 28 րոպէին:

Մ ա ռ գ ա տ ա ռ № 2 գնացքը դուրս է դալիս ԲԱ-
ԹՈՒՄԻՑ գէպի ԹԻՖԼԻՍ առաւօտեան 8 ժամ 20 րո-
պէին: Թ Ե Ֆ Լ Ե 5 հասնում Երեւոյեան 8 ժամ 22
րոպէին: ԹԻՖԼԻՍԻՑ գէպի ԲԱԹՈՒՄ է դուրս դալիս՝
Երեւոյեան 9 ժամ 5 րոպէին: Բ ա թ ու մ է հասնում
ցերեկայ 12 ժամ 59 րոպէին:

Մ ա ռ գ ա տ ա ռ № 4 գնացքը դուրս է դալիս ԲԱԹՈՒ-
ՄԻՑ գէպի ԹԻՖԼԻՍ Երեւոյեան 8 ժամ 35 րոպէին:
Թ Ե Ֆ Լ Ե 5 հասնում առաւօտեան 9 ժամ 7 րոպէին:
ԹԻՖԼԻՍԻՑ գէպի ԲԱԹՈՒՄ է դուրս դալիս առաւօտեան
10 ժամ 57 րոպէին: Բ ա թ ու մ է հասնում առաւօտեան
5 ժամ 45 րոպէին:

Մ ա ռ գ ա տ ա ռ № 5 գնացքը դուրս է դալիս ԲԱԹՈՒ-
ՄԻՑ գէպի ԹԻՖԼԻՍ Երեւոյեան 8 ժամ 35 րոպէին:
Թ Ե Ֆ Լ Ե 5 հասնում առաւօտեան 9 ժամ 7 րոպէին:
ԹԻՖԼԻՍԻՑ գէպի ԲԱԹՈՒՄ է դուրս դալիս առաւօտեան
10 ժամ 57 րոպէին: Բ ա թ ու մ է հասնում առաւօտեան
5 ժամ 45 րոպէին:

Մ ա ռ գ ա տ ա ռ № 6 գնացքը դուրս է դալիս ԲԱԹՈՒ-
ՄԻՑ գէպի ԹԻՖԼԻՍ Երեւոյեան 8 ժամ 35 րոպէին:
Թ Ե Ֆ Լ Ե 5 հասնում առաւօտեան 9 ժամ 7 րոպէին:
ԹԻՖԼԻՍԻՑ գէպի ԲԱԹՈՒՄ է դուրս դալիս առաւօտեան
10 ժամ 57 րոպէին: Բ ա թ ու մ է հասնում առաւօտեան
5 ժամ 45 րոպէին:

Մ ա ռ գ ա տ ա ռ № 7 գնացքը դուրս է դալիս ԲԱԹՈՒ-
ՄԻՑ գէպի ԹԻՖԼԻՍ Երեւոյեան 8 ժամ 35 րոպէին:
Թ Ե Ֆ Լ Ե 5 հասնում առաւօտեան 9 ժամ 7 րոպէին:
ԹԻՖԼԻՍԻՑ գէպի ԲԱԹՈՒՄ է դուրս դալիս առաւօտեան
10 ժամ 57 րոպէին: Բ ա թ ու մ է հասնում առաւօտեան
5 ժամ 45 րոպէին:

Մ ա ռ գ ա տ ա ռ № 8 գնացքը դուրս է դալիս ԲԱԹՈՒ-
ՄԻՑ գէպի ԹԻՖԼԻՍ Երեւոյեան 8 ժամ 35 րոպէին:
Թ Ե Ֆ Լ Ե 5 հասնում առաւօտեան 9 ժամ 7 րոպէին:
ԹԻՖԼԻՍԻՑ գէպի ԲԱԹՈՒՄ է դուրս դալիս առաւօտեան
10 ժամ 57 րոպէին: Բ ա թ ու մ է հասնում առաւօտեան
5 ժամ 45 րոպէին:

Մ ա ռ գ ա տ ա ռ № 9 գնացքը դուրս է դալիս ԲԱԹՈՒ-
ՄԻՑ գէպի ԹԻՖԼԻՍ Երեւոյեան 8 ժամ 35 րոպէին:
Թ Ե Ֆ Լ Ե 5 հասնում առաւօտեան 9 ժամ 7 րոպէին:
ԹԻՖԼԻՍԻՑ գէպի ԲԱԹՈՒՄ է դուրս դալիս առաւօտեան
10 ժամ 57 րոպէին: Բ ա թ ու մ է հասնում առաւօտեան
5 ժամ 45 րոպէին:

Մ ա ռ գ ա տ ա ռ № 10 գնացքը դուրս է դալիս ԲԱԹՈՒ-
ՄԻՑ գէպի ԹԻՖԼԻՍ Երեւոյեան 8 ժամ 35 րոպէին:
Թ Ե Ֆ Լ Ե 5 հասնում առաւօտեան 9 ժամ 7 րոպէին:
ԹԻՖԼԻՍԻՑ գէպի ԲԱԹՈՒՄ է դուրս դալիս առաւօտեան
10 ժամ 57 րոպէին: Բ ա թ ու մ է հասնում առաւօտեան
5 ժամ 45 րոպէին:

Մ ա ռ գ ա տ ա ռ № 11 գնացքը դուրս է դալիս ԲԱԹՈՒ-
ՄԻՑ գէպի ԹԻՖԼԻՍ Երեւոյեան 8 ժամ 35 րոպէին:
Թ Ե Ֆ Լ Ե 5 հասնում առաւօտեան 9 ժամ 7 րոպէին:
ԹԻՖԼԻՍԻՑ գէպի ԲԱԹՈՒՄ է դուրս դալիս առաւօտեան
10 ժամ 57 րոպէին: Բ ա թ ու մ է հասնում առաւօտեան
5 ժամ 45 րոպէին:

Մ ա ռ գ ա տ ա ռ № 12 գնացքը դուրս է դալիս ԲԱԹՈՒ-
ՄԻՑ գէպի ԹԻՖԼԻՍ Երեւոյեան 8 ժամ 35 րոպէին:
Թ Ե Ֆ Լ Ե 5 հասնում առաւօտեան 9 ժամ 7 րոպէին:
ԹԻՖԼԻՍԻՑ գէպի ԲԱԹՈՒՄ է դուրս դալիս առաւօտեան
10 ժամ 57 րոպէին: Բ ա թ ու մ է հասնում առաւօտեան
5 ժամ 45 րոպէին:

Մ ա ռ գ ա տ ա ռ № 13 գնացքը դուրս է դալիս ԲԱԹՈՒ-
ՄԻՑ գէպի ԹԻՖԼԻՍ Երեւոյեան 8 ժամ 35 րոպէին:
Թ Ե Ֆ Լ Ե 5 հասնում առաւօտեան 9 ժամ 7 րոպէին:
ԹԻՖԼԻՍԻՑ գէպի ԲԱԹՈՒՄ է դուրս դալիս առաւօտեան
10 ժամ 57 րոպէին: Բ ա թ ու մ է հաս